

ადგილობრივთა აღქმა ევროპელი კათოლიკე მისიონერების მიერ საქართველოში (XVII-XVIII საუკუნეები)¹

დავით თინიკაშვილი
კავკასიის უნივერსიტეტი
dtinikashvili@cu.edu.ge

ევროპიდან საქართველოში ჩამოსული მისიონერების აღქმა ქართველებისა და ამ უკანასკნელთა მიერ გამოვლენილი დამოკიდებულების ზოგიერთი მაგალითი პირველთა მიმართ ერთობ საინტერესო ანალიზის საშუალებას იძლევა. ცხადია, აღნიშნული ურთიერთდამოკიდებულება არ იქნებოდა ერთგვაროვანი და ერთმნიშვნელოვანი დადებითი თუ უარყოფითი შინაარსის თვალსაზრისით, მაგრამ შეიძლება ითქვას, რომ ზოგადად ის უფრო მეტად დადებითი ნიშნით იყო აღბეჭდილი.

საქართველოში კათოლიკე მისიონერების განსაკუთრებული აქტიურობა XVII-XVIII საუკუნეებში ჩანს. შესაბამისად, მათი საქმიანობის შესახებ ყველაზე ვრცელი წერილობითი წყაროები სწორედ ამ პერიოდს უკავშირდება, რაც საშუალებას იძლევა მეტ-ნაკლებად სრული წარმოდგენა შევიქმნათ დასმულ საკითხზე. მისიონერები საკმაოდ ვრცელ ანგარიშებს წერდნენ საქართველოს, ქართველებისა და მათი რელიგიური თუ საერო ყოფა-ცხოვრების შესახებ. ამიტომ, საანალიზო მასალად ამ წყაროების არგამოყენება დიდი შეცდომა იქნებოდა.

ლათინ მისიონერებს, როგორც წესი, შესწავლილი ჰქონდათ ქართული და ქართველური ენები (მაგ., მეგრულიც). შესაბამისად, მათ შეეძლოთ უშუალო ვერბალური ურთიერთობაც ჰქონოდათ ადგილობრივებთან. ამიტომ, ქართველებსა და ევროპელ ბერებს შორის ენობრივი ბარიერის არ არსებობა მნიშვნელოვნად აადვილებდა ერთმანეთის შესახებ ადეკვატური წარმოდგენის შექმნას.

ცხადია, უცხო ქვეყანაში მოსულ მისიონერებს სიფრთხილე და ერთგვარი დიპლომატიის გამოჩენა მოეთხოვებოდათ იმისათვის, რომ მათ მოღვაწეობას ადგილობრივ მოსახლეობაში საწინააღმდეგო რეაქციები არ გამოეწვია. მაგრამ იყო შემთხვევები, როცა ზოგჯერ თავის უარყოფით დამოკიდებულებასაც პირდაპირ გამოხატავდნენ ქართველების წინაშე ამ უკანასკნელთა „სქიზმატური“ სარწმუნოებისა თუ სხვა საკითხებთან დაკავშირებით. მაგ., ქრისტეფორე დე კასტელი შემდეგს წერდა:

ზოგჯერ ლევან დადიანთან მისი სარწმუნოების, სქიზმატიკოსების საწინააღმდეგო სიტყვებიც მითქვამს. მისთვის ასეთი რამის თქმას სხვა ვერავინ გაბედავდა და, რადგან თავისუფლებით ვსარგებლობდი, უშიშრად ვლაპარაკობდი პატრიარქებთან, მთავარებთან და მეფეებთან. ისინი ხალხით მისმენდნენ და სიყვარულით მეკიდებოდნენ მაშინაც კი, თუ მე მათი აზრის საწინააღმდეგოს ვიტყოდი (პაპაშვილი 2009: 66).

სხვა ადგილას წერს, თუ როგორ აცხადებდა ცრურწმენად იერუსალიმში გადმოსული ცეცხლის სასწაულებრიობას მართლმადიდებელი პატრიარქის წინაშე² და დასძენს: „ყველა გაოცებული დარჩა, რადგან მას ვესაუბრე გამომეტყველებითა და ენერგიულად. ჩემი ბუნებრივი ნაკლია ასეთი სახით საუბარი“ (პაპაშვილი 2009: 76).

წარმატებული მისიონერობა, როგორც წესი, არ გულისხმობდა ადგილობრივთა რწმენის პირდაპირ და სისტემატურ გზობას, რაც ყოველთვის ბუნებრივ და გარანტირებულ წინააღმდეგობას იწვევს. ამ ელემენტარული წესის შესახებ შესანიშნავად ეცოდინებოდათ ლათინ მისიონერებს, რადგან ის არ იყო სიახლე ქრისტიანულ მისიოლოგიურ ტრადიციაში. „დიპლომატიური“ მისიონერული ტაქტიკა ჯერ კიდევ პავლე მოციქულმა გამოავლინა,

როდესაც არეოპაგში აღმართული კერპები (სამსხვერპლოები) და მათი თაყვანისმცემლები კი არ დაგმო და გაკიცხა, არამედ ათენელების რელიგიურ ლანდშაფტში სათანადო ღიობის პოვნას ეცადა და მისი მეშვეობით ერთგვარი პოზიტიური ხიდი გადო წარმართი მსმენელების გულებამდე (ვრცლად, იხ. საქმე 17:22-23). მიუხედავად ამისა, ცხადია, ყოველი მისიონერი როდი იქნებოდა გამორჩეული თავისი მოზომილობით, სიფრთხილითა და თავაზიანობით.

ზოგადად, საქართველოში მოღვაწე კათოლიკე ბერები, როგორც წესი, შეფასებითი კომენტარების გარეშე ცდილობდნენ ობიექტურად აღენერათ ის ვითარება, რომელშიც უწევდათ ცხოვრება და მოღვაწეობა. მათ ნაწერებში, ფაქტების კონსტატირებისას, ძალიან იშვიათად შეიძლება ვლინდებოდეს ქედმაღლობა თუ სიძულვილი სხვადასხვა სახის წესის დამრღვევების მიმართ, რაც ლოგიკურად დამაზიანებელი იქნებოდა მათი მისიისთვის. ამიტომ, არაა გასაკვირი, რომ ევროპელი მისიონერები ქვეყნის ცხოვრებაში დადებითი წვლილის შეტანას გულწრფელად ცდილობდნენ. ქართველების მიმართ თანაგრძნობა, პატივისცემა და მათთვის დახმარების ხელის განწდენა მისიონერთა საქმიანობის თითქმის ყველა მიმართულებაში ჩანს, იქნებოდა ეს პედაგოგობა (კათოლიკე სასულიერო პირები ავტორიტეტულ აღმზრდელებად ითვლებოდნენ დიდგვაროვანთა ოჯახებში, რასაც აკაკი წერეთლის ავტობიოგრაფიაც მოწმობს), ქვეყნის ინფრასტრუქტურის გამართვა (აგებდნენ ხიდებს, შენობებს), ავადმყოფთა მკურნალობა (ქართველთა შორის ექიმების დიდი დეფიციტი იყო), დიპლომატია (ქართველი მონარქების მრჩეველობა) თუ ქართველოლოგიური მნიშვნელობის განვითარება (პირველი ქართული ლექსიკონი სწორედ იტალიელმა ბერებმა დასტამბეს).

დაკვირვებული მისიონერები თავის რელაციებში აფიქსირებდნენ ყველაფერს, რაც მნიშვნელოვნად მიაჩნდათ. მათი მოხსენებითი ბარათები, უწინარეს ყოვლისა, რომისთვის იყო განკუთვნილი ანუ უმეტესად იწერებოდა ქართველებისთვის უცხო ენაზე. ავიღოთ XVII საუკუნის აღმოსავლეთ საქართველოში მოღვაწე ცნობილი იტალიელი მისიონერის დონ პიეტრო ავიტაბილეს რელაციები (ანგარიშები), რომლებიც 1626-1638 წლებში შექმნილ მდგომარეობას ასახავს. აღნიშნული მისიონერი ნამყოფია ასევე გურიასა და სამეგრელოში (გიორგაძე 1977: 76).³ რელაციებიდან ჩანს, რომ ავიტაბილეს ახლო კავშირი ჰქონდა დასავლეთ საქართველოში მოღვაწე სხვა ლათინ მისიონერებთანაც, მაგ., დონ ქრისტოფორო დე კასტელთან და დონ ჯუზეპე ჯუდიჩე მილანელთან (გიორგაძე 1977: 68).

ავიტაბილე იმონშებს ერთ შემთხვევას, რაც კარგად ასახავს გორში მცხოვრები ერთ-ერთი ქართველი მართლმადიდებელი მღვდლის ზნეობრივ მდგომარეობას. როცა ამ მღვდელმა მორწმუნეები აზიარა, გაბრაზებულმა „ყველას თავიდან ქუდები მოგლიჯა, რადგან არაფერი გადაუხადეს“ (გიორგაძე 1977: 34). სამეგრელოში მოღვაწე სხვა მისიონერი, დონ ჯუზეპე დამპი გაგებით ეკიდება ზოგი ქართველი მღვდლის ამგვარ ზნეობრივ გადაცდომებს და 1662 წელს შემდეგს წერდა: „სიმართლე რომ ვთქვათ, ამ მღვდლების უნიგნურობა გასაგებია და პატიებაც შეიძლება, რადგან ძალიან ღარიბები არიან. იძულებული ხდებიან მოატყუონ ადამიანები და მიმართავენ სხვადასხვა ხრიკებს, რათა საზრდო მოიპოვონ“ (პაპაშვილი და სხვები 2018: 24). მისიონერის მიზანი არ ყოფილა ამგვარი მანკიერი მხარეების მხოლოდ წარმოჩენა და იმის თქმა, რომ ეს ნორმალურია ქართველთა შორის ან რომ ეს უკანასკნელნი არ ცდილობენ მათგან თავდაღწევას, რადგან იქვე აღნიშნავს, რომ ქართველი ეპისკოპოსები „ძალიან ადევნებენ თვალს, რომ უღირსი საქციელი არავინ ჩაიდინოს“ (პაპაშვილი და სხვები 2018: 25). მსგავსი დაკვირვებანი მათ ნაწერებში ობიექტურობის შენარჩუნებისთვის განუღო ძალისხმევაზე მიუთითებს.

ავიტაბილე აგრეთვე ახსენებს სხვა „გულისმტანჯველ“ ამბავს: ერთი ქართველი სპარსეთში მიემგზავრებოდა ელჩობის წოდების მისაღებად და გადანყვიტა შაჰისთვის საჩუქრად საკუთარი ქალიშვილი მიეგვარა, რომელიც მანამდე თავად ჰყავდა დანიშნული ერთ სასიძოზე ქალაქ გორში. მაგრამ ფიქრობდა, რომ სპარსეთის ხელმწიფის წინაშე „ხელცარიელი წარდგომა“ უხერხული იქნებოდა (გიორგაძე 1977: 34) იქვე აღნიშნება სხვა ფაქტიც: თუ როგორ მიჰყიდა ერთმა ქართველმა თურქებს საკუთარი ძმის ცოლი. ზოგადად, დამოუკიდებელი წყაროებითაც, საყოველთაოდ ცნობილია, თუ როგორი ფართოდ

გავრცელებული სენი იყო ქართველების მიერ საკუთარი თანამემამულეების ტყვეებად გაყიდვა. ამის გამო, მისიონერები, პირველ რიგში, დიდ წუხილს გამოხატავენ. მაგ., ქრისტოფორო დე კასტელი წერდა: „არაერთხელ დამსველებია თვალები ცრემლებით, როდესაც ვხედავდი, თუ როგორ ჰყიდდნენ ბატკნებივით ხელშეკრულ ყმანკილებს თურქებზე“ (გიორგაძე 1976: 54).

დასავლეთ საქართველოში დაფუძნებული მისიონერებიც არ ხუჭავდნენ თვალს იქ გავრცელებულ სხვადასხვა სახის უკულმართობაზე. მაგ., ამავე საუკუნეში მოღვაწე ჯუდიჩე წერს, რომ სამეგრელოში „ეპისკოპოსების დიდი ნაწილი ჩაფლულია ყოველდღიურ მანკიერებებში, სვამენ ღვინოს, ეწევიან თავაშვებულობას, თავიანთ ყმებს ყიდნიან თურქებზე“ (პაპაშვილი, გამეზარდაშვილი 2014: 22).

საინტერესოა, რომ მისიონერის თვითმზიანი არაა ამ ყველაფრის ჩამდენთა გმობა და კიცხვა. ფაქტები თავის თავზე მეტყველებენ. მათ შეფასებითი კომენტარი არ სჭირდებათ. უცხოელისტუმარისწავლობსვითარებასიმქვეყანაში,რომელშიცგაგზავნესდააღრიცხავს მისთვის საყურადღებო ფაქტებს. შემდეგ ამ ინფორმაციას თავის თანამორწმუნეებს ანუ კათოლიკეებს უზიარებს, რათა მათ სცოდნოდათ ადგილობრივთა ზნე-ჩვეულებები და მათი სხვადასხვა უარყოფითი თუ დადებითი თვისებები.

მისიონერები არა მხოლოდ გულისტკივილს გამოხატავენ სხვა ხალხების ამორალურობის, ზნეობრივი დეგრადაციის გამო, არამედ ისინი იმავდროულად თვითკრიტიკულნიც არიან, რაც ძალიან მნიშვნელოვანია. როცა ამა თუ იმ მანკიერებას აწყდებიან საქართველოში, ზოგჯერ იქვე პირუთვნელად მიუთითებენ, რომ მსგავსი რამ საკუთარ ქვეყანაშიც უნახავთ. მაგ., ავითაბილე წერს: „ეს ხალხი სხვის ქონებაზე ხარბია, ისე ქურდობენ მარჯვენა ხელით, როგორც ჩვენს იტალიაში“ (გიორგაძე 1977: 53).

კაპუჩინი მისიონერი, ბერნარდე ნეაპოლელი XVII საუკუნის ქართველების შესახებ წერდა:

კარგი ბუნების წყალობით, ქართველებს რომ კარგი მასწავლებლები ჰყავდეთ, ძალიან მეცადინენი იქნებოდნენ ყველა მეცნიერებაში. მაგრამ საზოგადოების ცუდი აღზრდა და მექრთამეობა განაპირობებს იმას, რომ შორდებიან თავიანთ ბუნებრივ ხასიათს. ეშმაკი, წვრილმანი, პედანტი, წყენია, მატყუარა ადამიანები არიან [...] (წითლანაძე და სხვები 2009: 63).

თუმცა აღმოსავლეთის სხვა ხალხებთან შედარებით, მისიონერი ქართველებზე მაინც დადებითი აზრისა იყო.

მაგრამ იყო იმგვარი შემთხვევებიც, როცა შეუძლებელი გახლდათ შეფასების არგამოთქმა და მოცემული დანაშაულის ჩამდენთა არდაგმობა. მაგალითად, ლამბერტი წერს სამეგრელოში არსებულ ერთ „გულის გამაპობელ“ ჩვეულებაზე, როდესაც მშობლები საკუთარცოცხალბავშვებსმინაშიმარხავდნენ: „უამრავიმრავალშვილიანიმამა,რომლებსაც ამდენი შვილის გამოკვების თავი არ აქვთ, ცოცხლად მარხავს საკუთარ ახალშობილებს“ (მერკვილაძე 2020: 300). მისიონერი იქვე გულისწყრომით დასძენს, რომ ამის გამკეთებელი „ასგზის სიკვდილის ღირსია“. ობიექტურობისთვის აღსანიშნავია, რომ მსგავსი ჩვეულება არ დასტურდება სხვა დამოუკიდებელ წყაროებში. სხვათა შორის, ამის შესახებ არც სხვა მისიონერი, ძამპი აღნიშნავს, რომელმაც 25 წელი იმსახურა საქართველოში.

ბუნებრივია, ლათინი ბერები რელიგიური რიტუალების არასწორად შესრულების ფაქტებსაც აფიქსირებდნენ. ამ მხრივ, მათი აზრით, ყველაზე მნიშვნელოვანი გადაცდომა ქართველი მღვდლების მიერ ნათლობის რიტუალის აღსრულებისას ვლინდებოდა, რის გამოც პირდაპირ აღინიშნება, რომ „არცერთი ქართველი მონათლული არაა, ან მათი ნათლობა არასრულყოფილია“ (გიორგაძე 1977: 35). აქ იგულისხმება ნათლობის ფორმულის არასრულად წარმოთქმა, როდესაც წმინდა სამების მესამე პირი არ იხსენიებოდა. ავითაბილე წერს, რომ ეს ხარვეზი კახეთში მოღვაწე ერთ ქართველ სწავლულ არქიეპისკოპოსს აღმოუჩენია, რომლის თაობაზეც ერთსულოვანი ყოფილა ლათინ ბერებთან: „ეს შეცდომა ალავერდელმა აღმოაჩინა, რომელიც ქართველთა შორის პირველი

მწიგნობარია, ნეტარი ცხოვრებითა და სხვა რამით ჩვენი მოწინააღმდეგეა, თუმცა კი ძალიან აფასებს ჩვენს სარწმუნოებას, როგორც ბრძენი“ (გიორგაძე 1977: 73). ნათლობის რიტუალის ამგვარი არასწორი ფორმით აღსრულებას აფიქსირებენ ასევე სამეგრელოში მოღვაწე მისიონერებიც, მაგალითად, დონ ჯუზეპე ჯუდიჩე, რომელიც აღნიშნავს, რომ მეგრელი მღვდლები „მონათვლის ნამდვილ ფორმულას არ წარმოთქვამენ“ (პაპაშვილი, გამეზარდაშვილი 2014: 37). სხვათა შორის, მისიონერი არქანჯელო ლამბერტი წერს, რომ საქართველოში სწორედ ამ უმთავრესი რიტუალის (ნათლობის) სწორი წესით აღსრულებაში

გაწეულმა დახმარებამ ალავერდელი ჩვენდამი ისე კეთილად განეწყო, რომ ძველი სიძულვილი სიყვარულად ექცა – ხშირად გვპატიჟებდა თავის სახლში, სადაც კარგა ხნით გვაცხოვრებდა და წამოსვლისას უხვადაც გვასაჩუქრებდა [...] ბერძნებმა მას ჩვენზე ძალზე ცუდი წარმოდგენა შეუქმნეს (მერკვილაძე 2020: 310).

ეს ვითარება დამოუკიდებელი წყაროთიც დასტურდება, კერძოდ, მეგრულ მღვდლებთან დაკავშირებით. მაგალითად, XVII საუკუნის ფრანგი მოგზაური და ცნობილი კულტურული ანთროპოლოგი, ჟან ბატისტ ტავერნიე (გარდაიცვალა 1689 წ.) შემდეგს წერს:

მეგრელთა უმრავლესობამ არ იცის, რა არის ბავშვის მონათვლა. ქალის მოლოგინებიდან ორი-სამი დღის შემდეგ მოვა მღვდელი, მოიტანს ზეთს, შეასრულებს რამდენიმე ლოცვას, მირონს ცხებს როგორც ბავშვს, ისე დედას და ჰგონია ბავშვის მონათვლისთვის საკმარისია ეს (გურული 1974: 204).

ეს არცაა გასაკვირი, რადგან ამ ეპოქის ქართველი სამღვდელოების გაუნათლებლობა საყოველთაოდ ცნობილი იყო. მის შესახებ, შეგვიძლია ვიმსჯელოთ თუნდაც იოანე ბატონიშვილის „კალმასობის“ მიხედვით, რომელიც, მართალია, მეცხრამეტე საუკუნის ვითარებას აღგვიწერს, მაგრამ არც წინა ორ საუკუნეში იყო სწავლულება მაღალ დონეზე. თბილისში და თელავში მეფე ერეკლე მეორეს მიერ დაარსებული სასწავლებლები ელემენტარულ ცოდნას იძლეოდნენ და ისიც კი ყველასათვის ხელმისაწვდომი არ იყო.

ამრიგად, შეუძლებელი იყო მისიონერებს მსგავს დარღვევებზე არ გაემახვილებინათ ყურადღება, რომლებიც როგორც დასავლეთ, ისე აღმოსავლეთ საქართველოში მოღვაწეობდნენ. მაგალითად, ჯერ გორში, შემდეგ კი გურიაში მოღვაწე მისიონერის, დონ ქრისტოფორო დე კასტელის მიხედვით, მისიონერებთან კავშირს ერიდებოდნენ ქართველი „თავადები და საეკლესიო წარჩინებულები, რადგან პატრები მათ, უმთავრესად, შეცდომებზე მიუთითებდნენ, სცხებდნენ ზეთს და მათებურად ნათლავდნენ მრავალს“ (გიორგაძე 1976: 62). მაგრამ, მეორე მხრივ, იგივე თავადები და გლეხები ლათინ ბერებს, როგორც მკურნალებს დიდად ენდობოდნენ, ისე, რომ კასტელი ამ კონტექსტში შემდეგსაც კი აღნიშნავს: „ჩვენი პატრების ლოცვების ძალის იმედი უფრო აქვთ, ვიდრე მართლმადიდებელი მღვდლებისა“ (გიორგაძე 1976: 111).

კასტელი ერთგან წერს, რომ ქართველთა შორის ცრუმორწმუნეობა და ბიწიერება იმდენად გავრცელებულა, რომ „ძლივს შეიძლება მათ ქრისტიანის სახელი მივაკუთვნოთ“ (გიორგაძე 1976: 220). წესით, ამგვარი შეფასება არ უნდა ყოფილიყო მოულოდნელი და შოკისმომგვრელი ქართველი სამღვდელოებისთვის, რადგან თავადაც შესანიშნავად უნდა სცოდნოდათ ამ ვითარების შესახებ. როგორც ჩანს, მათი ნაწილი ამას აცნობიერებდა კიდევ, რადგან სხვა ღონისძიებებთან ერთად სწორედ მისიონერთა მოღვაწეობა მიაჩნდათ ფრიად სასარგებლოდ ამ ბიწიერებისა და ცრუმორწმუნეობის ამოსაძირკვად. ამ მხრივ, არსებობს მაგალითი, თუ როგორ წაიყვანა გორიდან 1634 წელს კათოლიკე მისიონერები ეპისკოპოსმა მაქსიმე მაჭუტაძემ გურიის მოსახლეობაში ფესვგადგმული „გახრწნილი ზნე-ჩვეულებების გამოსასწორებლად“ (პაპაშვილი 2009: 6).

სხვათა შორის, დასავლეთ საქართველოდან კასტელის განდევნას ბერძენი ბერები ცდილობდნენ. არსებობს ცნობები, რომ ქუთაისში ჩამოსული ალექსანდრიის ბერძენი

პატრიარქიც კი ითხოვდა კასტელის გაძევებას, მაგრამ „მის ამგვარ მცდელობას შედეგი არ მოჰყოლია. ბერძნების მარცხის შედეგად ხალხის თვალში მამათა (იგულისხმება კათოლიკე სამღვდელოება) პრესტიჟი საგრძნობლად გაიზარდა“ (მგალობლიშვილი 1996: 79).

მისიონერთა მხრიდან განსხვავებულთაგან ანარეგორისტული დამოკიდებულების თვალსაზრისით საინტერესოა კასტელის სიტყვები ქეთევან დედოფლის შესახებ:

თუმცა თეოლოგიის თვალსაზრისით სქიზმატიკოსების ხსნა ძნელია, მაგრამ, როცა გარდაიკვალა ეს ბატონიშვილი ქალი, რომელიც იცავდა სარწმუნოებას, შეიძლება გაბედულად ითქვას, რომ მან თავისი სული იხსნა. პაპმა ურბანო მერვემ თეიმურაზს, ქეთევანის შვილს მოსწერა წერილი, რომელშიაც ქალბატონს უწოდა წამებული (გიორგაძე 1976: 189).

ამრიგად, კასტელის აზრით, განხეთქილებაში (სქიზმაში) მყოფი აღმოსავლელი ქრისტიანები, მათ შორის ქართველები, ოდენ თავისი სარწმუნოებრივი მოძღვრებითა და რომისგან გამოყოფილნი ვერ ცხონდებიან. მაგრამ გამონაკლისები შეიძლება არსებობდეს და ამის მაგალითია პაპის მიერ დადასტურებული ქეთევან დედოფლის პიროვნება, რომელიც თავისი გაბედულებისა და სიმამაცის გამო, წამებულად, მოწამედ ანუ წმინდანად იქნა მიჩნეული.

სხვა მისიონერი, დონ ჯუზეპე ძამპი აღნიშნავდა, რომ ისინი ქართველთა ქრისტიანობაში ფესვგადგმული „მხოლოდ ზოგიერთი შეცდომის“ აღმოფხვრას ცდილობენ და რომ მათი მიზანია ამ ქვეყანაში იმ ავთენტური სამოციქულო რწმენის აღდგენა, რომელიც ქართველებმა ბერძნებისგან მიიღეს. ძამპი იქვე მიუთითებს, რომ ქართველთა შორის „კარგი მღვდლების“ ნაკლებობის გამო დამახინჯდა ქრისტიანული წესები. მისიონერი ამ ნაკლებობის ობიექტურ გარემოებებსაც ასახელებს: „ამის მიზეზი ბევრია: ომები, შინა არეულობები, ასევე თურქების მიერ კონსტანტინეპოლისა და მისი მეზობელი ქვეყნების დაპყრობა“ (პაპაშვილი და სხვები 2018: 15).

აღმოსავლეთში რომის მიერ წარგზავნილი მისიონერები, როგორც წესი, დიდი ინტელექტუალური და სულიერი მზაობით გამოირჩეოდნენ. განსხვავებული ვითარება არც საქართველოში იყო. ლათინი ბერები თავისი თეოლოგიური განათლებით ბევრად აღემატებოდნენ ქართველ სამღვდელთ და ამის გამო ხშირად ორმხრივი დისკუსიების შედეგად მათ ლათინური სარწმუნოებრივი იდეების აღიარება უწევდათ. მაგალითად, ჯუდიჩე ახსენებს ალავერდელ არქიეპისკოპოსს, რომელსაც განსწავლულ ადამიანსა და პატრიარქის შემდეგ „მეორე კაცს“ უწოდებს.⁴ აღნიშნული ქართველი იერარქი თავიდან ლათინი მისიონერების მოწინააღმდეგე ყოფილა და, შესაბამისად, ფილიოკვესაც უარყოფდა, მაგრამ ჯუდიჩეს სიტყვით, ამ კათოლიკურ დოგმაზე

ბევრჯერ საუბრის შემდეგ, რომელიც მას ჩვენთან ჰქონდა, მან ამ საგანზე დაიწყო ძებნა და ჭეშმარიტების ახსნა საკუთარ წიგნებში და როცა საქმე აქამდე მივიდა, ის ჩვენი მამების მიმართ ისეთი პატივისცემითა და სიმპათიით განიმსჭვალა, რომ ახლა მხოლოდ მათ აქებდა. რაც შეეხება ჩვენი დავის საგანს, თუ ის ვერ გადავარწმუნეთ, ყოველ შემთხვევაში, თავს ისე აჩვენებდა, რომ კმაყოფილი დარჩა [...] (პაპაშვილი, გამეზარდაშვილი 2014: 47-48).

ალავერდელ არქიეპისკოპოსს სხვა მისიონერი, არქანჯელო ლამბერტიც ახსენებს, რომელზეც წერს, რომ ის

ხალისით გვესაუბრებოდა ბერძნებსა და ლათინებს შორის არსებულ დავაზე... და ხშირად, როცა დავარწმუნებდით, ამბობდა – სულიწმინდის წარმომავლობის (ფილიოკვეს – დ. თ.) საკითხი რომ არა, ბერძნები და ლათინები ყველა საკითხზე იოლად გამონახავდნენ საერთო ენას, სულიწმინდის საკითხში კი ვერასდროს შევთანხმდებითო. თუმცა ამ საკითხზეც საკმაოდ ხშირად გვეთანხმებოდა (მერკვილაძე 2020: 307-8).

როგორც ვხედავთ, მისიონერი არ ამტკიცებს, რომ ქართველმა იერარქმა ფილიოკვე საჯაროდ აღიარა. მხოლოდ აღნიშნავს, რომ მისი ანტილათინური პოზიცია უწინდებურად მტკიცე აღარ იყო. შესაძლოა, ალავერდელი მთავარეპისკოპოსი დარწმუნდა კიდეც ამ უმნიშვნელოვანეს საკითხზე ლათინ ბერთა პოზიციის სიმართლეში, რადგან დისკუსიების შემდეგ მისიონერებისადმი მისი დამოკიდებულება მნიშვნელოვნად უმჯობესდება და მათ მიმართ აშკარა კეთილგანწყობა უყალიბდება. ძნელი არაა იმის მიხედვით, რომ ფილიოკვეს საჯარო აღიარებას მისთვის დიდი უსიამოვნებები შეეძლო მოეთანა.

კასტელიც იმავეს წერს ამ მნიშვნელოვან საეკლესიო მოღვაწეზე, რომელსაც „პატრიარქის მოადგილეს“ უწოდებს. მისი მითითებით, ლათინ ბერებთან მრავალჯერადი დისკუსიის შედეგად ალავერდელი ეპისკოპოსის „გონება მთლიანად შეიპყრო ახალმა განათლებამ და იგი მთელი მონდომებით ჩაეჭიდა ჭეშმარიტებას“ იმგვარად, რომ შემდეგ სხვებთან პაექრობისას ხსენებული ქართველი იერარქი ლათინების მხარეს იჭერდა (გიორგაძე 1976: 62). სავარაუდოდ, მიხეილ თამარაშვილი აღნიშნულ მისიონერთა ცნობებსაც ეყრდნობოდა, როდესაც წერდა: „დიდად განათლებული ალავერდელი მთავარეპისკოპოსი ექვთიმე“ კათოლიკე იყო (თამარაშვილი, 2011: 297). მაგრამ ხსენებული იერარქის კათოლიკობაზე გადასვლის შესახებ სხვა მოწმობა ჯერ არ მოიპოვება.

შესაძლოა, ვინმემ ტენდენციურობაშიც დაადასტურა მისიონერები და აღნიშნოს, რომ სიტუაციის ამგვარი წარმოჩენით მათ საქართველოში კათოლიკური მისიის ნაყოფიერების ჩვენება სურთ, რომ არ უნდა დავიჯეროთ მისიონერების მიერ „განსწავლული“ ალავერდელი ეპისკოპოსის ასე ადვილად გადარწმუნება. სანამ ამ კონკრეტული შემთხვევის შესახებ დამატებითი წყაროები გამოჩნდება, მანამდე თავისუფლად შეიძლება ითქვას (დაესადაოარავისთვისაა), რომ მისიონერები, რომლებიც რომიდან შორეულ ქვეყნებში იგზავნებოდნენ, ადგილობრივებს ბევრად აღემატებოდნენ ინტელექტუალური მონაცემებით, ზოგადი ერუდირებულობითა და, რასაკვირველია, თეოლოგიური განათლებით.⁵ როგორც წესი, რომი ამგვარი საპასუხისმგებლო მისიებით მოუმზადებულ კადრებს არ გზავნიდა. ამ წესს, ალბათ, იშვიათად შეიძლება დაჰყონოდა გამონაკლისი სხვადასხვა გაუთვალისწინებელი მიზეზის გამო.

ამრიგად, მისიონერები ცდილობდნენ აეხსნათ ქართველი სამღვდელოებისთვის, თუ რატომ იყო მათ მიერ გამოთქმული ზოგიერთი თეოლოგიური იდეა ან აღსრულებული რელიგიური წესი არასწორი, თუ რატომ არ ეთავსებოდა ქრისტიანობას მათ შორის გავრცელებული ცრუმორწმუნეობის სხვადასხვა ფორმა. მაგალითად, ჯუდიჩე ქართველთა ერთ-ერთ ასეთ ცრურწმენაზე მიუთითებს, რომლის მიხედვითაც საკმევლს შეეძლო ადამიანის ცოდვებისგან განწმენდა (პაპაშვილი, გამეზარდაშვილი 2014: 23). ამგვარი შეგონებების ნაყოფიერებასთან დაკავშირებით პიეტრო ავიტაბილე წერს: „თვით ეს მღვდლები და ეპისკოპოსები აღიარებენ, რომ ჩვენი ნათქვამი სწორია, მაგრამ ამის შემდეგ კი არაფერს აკეთებენ“ (გიორგაძე 1977: 58).

საქართველოში ევროპელ მისიონერებსა და ადგილობრივებს შორის არსებული ურთიერთობის განხილვისას აუცილებლად გასათვალისწინებელია ასევე ის ეკონომიკური და სოციალური მდგომარეობა, რომელშიც იმყოფებოდნენ ლათინი ბერები. ვერ ვიტყვით, რომ კათოლიკე მისიონერები მატერიალურად უზრუნველყოფილნი იყვნენ და რომისგან ყოველთვის ფინანსურად მხარდაჭერილნი მოქმედებდნენ. მაგ., წინამდებარე კვლევისთვის საინტერესო რეგიონში (აღმოსავლეთ საქართველო) და პერიოდში (1663-1845 წლები) კაპუჩინ ბერებს კონგრეგაცია „დე პროპაგანდა ფიდე“ რეგულარულად უგვიანებდა ჯამაგირის გამოგზავნას. ამ მისიის ხელმძღვანელი თბილისიდან რომში იწერებოდა, რომ მთელი ოთხი წლის მანძილზე არ მიეღოთ კუთვნილი ყოველწლიური გასამრჯელო.⁷

მისიის წარმატებას ისიც აძნელებდა, რომ ამგვარი ხელმოკლეობის გამო ლათინ ბერებს არ შეეძლოთ კარდაკარ სიარული სურსათ-სანოვავის სათხოვნელად. ეს არ შეეძლოთ არა იმიტომ, რომ ეთაკილებოდათ, არამედ კაპუჩინთა მათხოვრული ცხოვრების წესი ქართველებს შეიძლება არასწორად აღექვათ. ეს ევროპელ მისიონერებს

ავტორიტეტსა და რეპუტაციას შეუღალავდა. ასე ფიქრობდნენ ლათინები და, როგორც ჩანს, ამის საფუძველიც ჰქონდათ (პაპაშვილი და სხვები 2018: 8).

საინტერესოა, რომ მონაზონთა მიერ სარჩოს მოპოვების მიზნით კარდაკარ სიარულის პრაქტიკა საქართველოში ნამდვილად არსებობდა, რასაც „კალმასობა“ ეწოდებოდა.⁸ მაგრამ, ჩანს, ევროპელი ბერებისადმი სხვა მოთხოვნები ჰქონდათ რიგით ქართველებს, რომელთა შეგნებაში პრობლემურად აღიქმებოდა ცივილიზებული და განვითარებული კულტურის მქონე ევროპიდან მოვლენილი განმანათლებლების „მათხოვრობა“. ალბათ, ამიტომაც ერიდებოდნენ მისიონერები ამგვარი გზით საარსებო საშუალებების გამონახვას.

ყოველივე ამის გამო მათ უბრალო საკვების მოძიებაც კი უჭირდათ. ბართოლომეო მოგვითხრობს, თუ ზოგჯერ რა სიდუხჭირეში უწევდათ მისიონერებს საქართველოში მოღვაწეობა, რის გამოც მათ ერთხელ კუს ხორცის ჭამაც კი მოუწიათ (პაპაშვილი და სხვები 2018: 15, შენიშვნა 2).⁹ ლათინი ბერებისთვის ეს იძულებითი ნაბიჯი იყო, რადგან მათ არ ახასიათებდათ ე. წ. „უნმინდური“ ცხოველების ხორცის ჭამა. ეს შემთხვევა ერთ-ერთმა ქართველმა მღვდელმა ლათინ მისიონერთა დისკრედიტაციისთვის წარმატებით გამოიყენა კიდევ. სხვათა შორის, მისიონერის ერთ-ერთ წერილში ვკითხულობთ, რომ სწორედ ბერძენები ჩააგონებდნენ ქართველებს, რომ თითქოს კათოლიკეებისთვის მისაღები იყო ბაყაყების, ლოკოკინების, ზღარბების ჭამა (პაპაშვილი და სხვები 2018: 14-15).

სხვათა შორის, მსგავსი ცხოველების (ზღარბი, ჭილყვაკი და სხვა) ხორცის ჭამის ჩვევა ბერძენთა შორისაც მკვიდრობდა. ამაზე საუბარი XII საუკუნეში ევსტრათი ნიკიელის სახელით გავრცელებულ ანტილათინურ ტრაქტატში, რომელიც ლათინთა ამ ჩვევის შესახებ გავრცელებულ ბრალდებას ახსენებს და იქვე აღნიშნავს, რომ ამის გამო არ უნდა ვგმობდეთ მათ, რადგან ასეთი ჩვევა ბერძენთა შორისაც არსებობსო (რაფაეა 2014: 100).

სხვაგან მისიონერი წერდა: „ჩვენ არაფერი გაგვაჩნია შეშის შესაძენად და მხოლოდ იშვიათად გვაქვს საშუალება ღვინო დავლიოთ. გარდა ამისა, თითქმის შიშველი ვართ. მე იძულებული ვიყავი ჩემი სამოსელისათვის ნაჭრები დამეკერებინა“ (ტაბალუა 1987: 112).

როდესაც მისიონერებმა ასეთი გაჭირვების გამო ქართველების სამედიცინო მომსახურებაში გასამრჯელოს აღება გადაწყვიტეს (თუმცა ღარიბებისგან თანხას არ იღებდნენ), ამან კიდევ უფრო უარყოფითად იმოქმედა მისიონერებისადმი ქართველების დამოკიდებულებაზე (პაპაშვილი და სხვები 2018: 8). რომმა მისიონერებს მკურნალობაში გასამრჯელოს აღება აუკრძალა, რაზეც მწუხარებით წერს 1717 წლის შემდგომ კაპუჩინი ანტონიო დარომანო (პაპაშვილი და სხვები 2020: 30, შენიშვნა 1). მისიონერებს არც ვაჭრობა შეეძლოთ, რადგან დამოუკიდებელი წყაროებით დასტურდება, რომ აღმოსავლეთის ქვეყნებში წარგზავნილ მისიონერებს ვაჭრობა აკრძალული ჰქონდათ რომისგან (კერძოდ, 1633 წლიდან). ამიტომ, აგრეთვე საქართველოში მისიონერების ვაჭრობის შესახებ ცნობები არ მოიპოვება (პაპაშვილი და სხვები 2020: 109).

აქვე აღსანიშნავია, რომ ხშირად ქართველი მეფე-მთავრები აღმოსავლეთ და დასავლეთ საქართველოში არა მხოლოდ სიტყვიერად და მორალურად, არამედ მატერიალურადაც ეხმარებოდნენ კათოლიკე მისიონერებს და ამას თვით მისიონერებიც აღნიშნავდნენ (გიორგაძე 1977: 23, 51, 57). მაგალითად, როდესაც ჟან შარდენი დასავლეთ საქართველოში თეატინელი მისიონერებისთვის გადაცემულ სახლებზე წერს, იქვე აღნიშნავს არა ოდენ ფინანსურ, არამედ სხვა სახის სირთულეებზე, რის გამოც მისიონერები კოლხეთის დატოვებასაც კი ფიქრობდნენ, მაგრამ „რჩებიან რომის ეკლესიის პატივისცემიდან გამომდინარე (მგალობლიშვილი, სანიკიძე 2018: 220). შარდენი წერს, რომ აღნიშნულ მისიონერებს ძარცვავენ, ცუდად ეპყრობიან, არც პატივს სცემენ, არც ანგარიშს უწვენ, გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც ავადმყოფი ან დაჭრილი საჭიროებს მათ დახმარებას“ (მგალობლიშვილი, სანიკიძე 2018: 221).

შენიშვნები

- ¹ წინამდებარე სტატია მოხსენებად იყო წაკითხული 2022 წლის 3-5 ოქტომბერს ივანე ჯავახიშვილის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში გამართულ საერთაშორისო კავკასიოლოგიურ კონგრესზე.
- ² აღსანიშნავია, რომ ამ ცეცხლის „ღვთაებრიობის“ შესახებ კასტელის კრიტიკამ ქართველი პატრიარქი დააფიქრა, რის შედეგადაც ის მზად იყო ამ კათოლიკე მისიონერთან ერთად წასულიყო იერუსალიმში, რომ დარწმუნებულიყო ამ ცეცხლის არაზებუნებრივ წარმოშობაში. მართალია, კასტელს იტალიაში დაბრუნება მოუწია, მაგრამ პატრიარქი მის გარეშე წასულა იერუსალიმში. კასტელი დიდ სიმპათიას გამოხატავს მის მიმართ, რომელზეც აღნიშნავს, რომ მას ქვემარტების ძიების სურვილი ჰქონდა (პაპაშვილი 2009: 78-79).
- ³ ეს რელაციები პირველად XX საუკუნეში გადმოითარგმნა ქართულ ენაზე. აღნიშნულ 1977 წლის გამოცემაში წარმოდგენილია როგორც ორიგინალი, ისე ქართული თარგმანი.
- ⁴ ცნობისთვის: 1633 წელს ირანელთა მიერ ქართლის დაპყრობის შემდეგ ეს ალავერდელი არქიეპისკოპოსი მეფე თეიმურაზს მიჰყვება დასავლეთ საქართველოში.
- ⁵ ბერძენთა შორის მოღვაწე ლათინი მისიონერების სწორედ ამგვარი ინტელექტუალური უპირატესობით გამოწვეულ გახშირებულ მოქცევებზე (მართლმადიდებლობიდან კათოლიკობაზე), იხ.: (ვეირი 2013: 21); (ფრეზი 1983: 39).
- ⁶ სწორედ ამ პერიოდში მოღვაწეობდნენ საქართველოში კაპუჩინი მისიონერები. იხ.: (პაპაშვილი და სხვები 2018: 3).
- ⁷ „საქართველოში კაპუჩინთა მისიონის პრეფექტის სერაფინო და მელიკოკას მიერ თბილისიდან 1674 წლის 29 ოქტომბერს წმ. კონგრეგაცია ‘დე პროპაგანდა ფიდეს’ კარდინალ პრეფექტისადმი მიწერილი წერილი“ (პაპაშვილი და სხვები 2018: 49).
- ⁸ სწორედ ამ გამოცდილების ამსახველია 1813-1828 წლებში შექმნილი ნაშრომი „ხუმარსწავლა“, რომელსაც „კალმასობაც“ ეწოდება, რადგან მისი მთავარი პერსონაჟი (რეალური ისტორიული პირი) ბერი იონა ხელაშვილი ამგვარი მოგზაურობისას დიალოგების ფორმით გამოთქვამს თავის შეხედულებებს სხვადასხვა სამეცნიერო საკითხზე (კახაბრიშვილი, კიკვიძე 1990: 9).
- ⁹ მისიონერთაგან კუს ჭამის აღნიშნული ფაქტი ბართოლომეო ფეროზე დაყრდნობით გადმოცემულია ასევე შემდეგ ნაშრომში: (ტაბალუა 1987: 99-100).

დამოწმებანი

- გიორგაძე 1976:** ქიხიგოფოხო დე. კასტედი, ცნობები და ადრემი საქართველოს შესახებ. ტექსტი გაშიფრა, თარგმნა, გამოკვლევა და კომენტარები დაურთო ბ. გიორგაძემ, თბილისი, გამომცემლობა „მეცნიერება“.
- გიორგაძე 1977:** დონ პიეჩო ავიგაბიდე, ცნობები საქართველოზე (XVII საუკუნე), შესავალი, თარგმანი და კომენტარები ბეჟან გიორგაძისა, გამომცემლობა „მეცნიერება“, თბილისი.
- გურული 1974:** ტავეხინი, ჟან ბაგისი, დიდი სენიოხის სამეფო კახის ახალი აღწეა, ფრანგულიდან თარგმნა, შესავალი და კომენტარები დაურთო კ. გურულმა, თბილისი, გამომცემლობა „საბჭოთა საქართველო“.
- ვეირი 2013:** K. Ware. *Eustratios Argenti: A Study of the Greek Church under Turkish Rule*. Reprint with a new introduction. Eugene, OR: Wipf & Stock.
- თამარაშვილი 2011:** მ. თამარაშვილი. ისტორია კათოლიკობისა ქართველთა შორის, თბილისი, გამომცემლობა „სიესტა“.
- კახაბრიშვილი, კიკვიძე 1990:** იოანე ბატონიშვიდი, ხუმარსწავლა (კადმასობა), ოთხ წიგნად, წიგნი პიხვედი. ტექსტი გამოსაცემად მოამზადეს ციალა კახაბრიშვილმა და ცოტნე კიკვიძემ, თბილისი, გამომცემლობა „მერანი“.
- მგალობლიშვილი 1996:** ჟანენი ხემონ, „საქართველო“ (სტატია ამოღებული კათოლიკური ღვთისმეტყველების ფრანგულენოვანი ენციკლოპედიიდან, ტ. 6, ნაწ. 1. პარიზი, 1924). ფრანგულიდან თარგმნა მზია მგალობლიშვილმა, თბილისი, გამომცემლობა „ნეკერი“.

- მგალობლიშვილი, სანიკიძე 2018:** შახდენი, ჟან, მოგზაურობა სპახსეთსა და აღმოსავლეთის სხვა ქვეყნებში (ცნობები საქაჩთვედოს შესახებ), მეორე შევსებული და გადამუშავებული გამოცემა. ფრანგულიდან თარგმნა, შესავალი წერილი და კომენტარები დაურთეს მ. მგალობლიშვილმა და გ. სანიკიძემ, თბილისი, ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი.
- მერკვილაძე 2020:** აჩკანჯელი დამბეჩი, წმინდა კობხეთი. იტალიურიდან თარგმნა გიორგი ცქიტიშვილმა. ტექსტი გამოსაცემად მოამზადა, გამოკვლევა, განმარტებები და საძიებლები დაურთო დავით მერკვილაძე, თბილისი, გამომცემლობა „არტანუჯი“.
- პაპაშვილი 2009:** დიჩინი, პატიცია ანა, კისტოფოხო კასტელი და მისი მისია საქაჩთვედოში, თარგმანი, შესავალი და შენიშვნები მურმან პაპაშვილისა, თბილისი, გამომცემლობა „ინოვაცია“.
- პაპაშვილი 2020ა:** მ. პაპაშვილი. საქაჩთვედო ევხოპუდ სამყაჩოში, თბილისი, გამომცემლობა „უნივერსალი“.
- პაპაშვილი, გამეზარდაშვილი 2014:** ჯეიჩე, დონ ჯუბეპე მიდანელი, ხედაცია საქაჩთვედოზე (XVII საუკუნე), იტალიურიდან ტექსტი თარგმნეს შესავალი და შენიშვნები დაურთეს მურმან პაპაშვილმა და ზურაბ გამეზარდაშვილმა, თბილისი, გამომცემლობა „უნივერსალი“.
- პაპაშვილი და სხვები 2018:** მ. პაპაშვილი, ე. მამისთვალიშვილი, ზურაბ გამეზარდაშვილი. ევხოპუდი წყაჩოები საქაჩთვედოს შესახებ (XVII საუკუნის უკანასკნელი მეოთხედი), იტალიური და ლათინური ტექსტები თარგმნეს, შესავალი და შენიშვნები დაურთეს მურმან პაპაშვილმა, ელდარ მამისთვალიშვილმა და ზურაბ გამეზარდაშვილმა. თბილისი, გამომცემლობა „საჩინო“.
- პაპაშვილი და სხვები 2020:** მ. პაპაშვილი, ე. მამისთვალიშვილი, ზ. გამეზარდაშვილი. ევხოპუდი წყაჩოები საქაჩთვედოს შესახებ (XVIII საუკუნე), იტალიური და ლათინური ტექსტები თარგმნეს, შესავალი და შენიშვნები დაურთეს მურმან პაპაშვილმა, ელდარ მამისთვალიშვილმა და ზურაბ გამეზარდაშვილმა, თბილისი, გამომცემლობა „საჩინო“.
- რაფაჟა 2014:** მ. რაფაჟა. „წმ. არსენ იყალთოელისეული თარგმანი ევსტრატი ნიკიელის ანტიკათოლიკური ნაშრომისა: ‘მოსახსენებელი შემოკლებული, თუ ოდეს ჰრომნი და ეკლესიაი მათი და რაისათვის საღმრთოთა აღმოსავალისა ეკლესიათაგან განიჭრნეს’ (გამოკვლევა და ტექსტი)“, საღვთისმეტყველო-სამეცნიერო შრომები: თბილისის სასულიერო აკადემია 5.
- ტაბალუა 1987:** ი. ტაბალუა. საქაჩთვედო ევხოპის აქივებსა და წიგნსაცავებში (XIII-XX საუკუნის პიხვედი მეოთხედი), ტომი III, თბილისი, გამომცემლობა „მეცნიერება“.
- ფრეზი 1983:** Ch. Frazee. *Catholics and Sultans: The Church and the Ottoman Empire 1453-1923*. Cambridge: Cambridge University Press.
- წითლანაძე და სხვები 2009:** თ. წითლანაძე, თ. ქარჩავა, გ. ქავთარაძე. „ბეჩნახდე ნეაპოლედის მოღვაწეობა“, ჰაინხიხ თეოდოხ ვედეს მოგზაურობა საქაჩთვედოში (საერთაშორისო კონფერენციის მასალები, თბილისი 2008). რედაქტორი დ. კანდელაკი, თბილისი, გამომცემლობა „უნივერსალი“.

THE PERCEPTION OF THE LOCAL POPULATION OF GEORGIA BY THE EUROPEAN CATHOLIC MISSIONARIES (17th-18th CENTURIES)

David Tinikashvili
Caucasus University
dtinikashvili@cu.edu.ge

The Catholic missionaries in Georgia were especially active in the XVII-XVIII centuries. They used to write an extensive reports about the religious and secular life of Georgians. These sources are analysed in the article. As a rule, the missionaries had a good command of Georgian. Hence,

the absence of a language barrier between Georgians and European monks greatly facilitated the formation of adequate impressions about each other.

In the article, on the one hand, the Catholic missionaries' perception of Georgians and, on the other hand, Georgians' attitude towards them are discussed. These relationships were heterogeneous and could vary time to time, but it can be said that their interactions had a more positive content, which can be confirmed by appropriate examples.

Catholic monks in Georgia often simply described the local situation in which they had to live. They tried not to show arrogance or hatred towards the various kind of violators, wrongdoers and sinners, because it would naturally be damaging and hindering their mission. Therefore, it is not surprising that European missionaries tried to make a positive contribution to the life of the country. Compassion, respect and helping hand for the Georgians can be seen in almost all directions of the missionaries' activities: maintenance of the country's infrastructure (they built bridges and buildings), treatment of the sick, educational activity (as it is known the first Georgian-language book has been printed in Rome by Italian monks).

The missionaries described the situation in political, social, cultural and religious spheres in Georgia. It was not surprise that they used to notice various types of errors and mistakes in the secular or religious spheres, which they tried to eliminate or correct. Their efforts were appreciated even by the Georgian Orthodox clergy, examples of which are cited in the article.

The missionaries also had a good theological as well as secular education, which was clearly evident during theological discussions with Georgian clergymen.